

Sürdürülebilir Turizmden Rejeneratif Turizme Geçişte Donut Ekonomisi

Esra Cesur¹

Özge Alkan²

Özet

Turizm, uzun yıllar boyunca ekonomik büyüme, istihdam, döviz girdisi ve bölgesel kalkınma üzerindeki katkılarıyla değerlendirilmiştir. Ancak sektörün niceliksel büyüme odağı, karbon emisyonları, su ve enerji tüketimi, atık üretimi, biyolojik çeşitlilik kaybı, aşırı kalabalıklaşma, konut sorunu, yerel yaşam kalitesinde düşüş ve gelir dağılımında adaletsizlik gibi sosyal ve ekolojik sorunları da beraberinde getirmiştir. Bu durum ekonomik performans göstergelerinin turizm başarısını tek başına ölçmede yetersiz kaldığını göstermektedir. Dolayısıyla turizm sektörü başarısının insan refahı, ekolojik bütünlük ve destinasyonların uzun dönemli dayanıklılığı bağlamında da değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Diğer taraftan sürdürülebilir turizm yaklaşımı, turizmin olumsuz etkilerini azaltma ve kaynak kullanımını dengeleme açısından önemli bir çerçeve sunmakla birlikte, mevcut büyüme odaklı turizm sistemini dönüştürme konusunda sınırlı kalabilmektedir. Çünkü geleneksel sürdürülebilirlik uygulamaları daha çok turizmin olumsuz etkilerini azaltmaya odaklanmaktadır. Bu noktada mevcudu korumanın ötesine geçerek sistemi yeniden inşa etmeyi hedefleyen güncel yaklaşımlara ihtiyaç duyulmaktadır. Güncel yaklaşımlar arasında yer alan rejeneratif turizm ve donut ekonomisi, turizm faaliyetlerinin sosyal, ekonomik ve ekolojik boyutlarını bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirmeyi önermektedir. Bu bölüm, rejeneratif turizm ve donut ekonomisi ilişkisinden yola çıkarak, destinasyonların sosyal ve ekolojik sınırlar içinde nasıl daha dengeli, adil ve dirençli yaşam alanlarına dönüştürülebileceğine dair kuramsal bir çerçeve sunmaktadır.

1 Öğr. Gör. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, esracesur@mu.edu.tr, 0000-0003-3117-0320

2 Öğr. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, ozgealkan@mu.edu.tr, 0000-0002-7430-6411

GİRİŞ

Turizm, küresel ölçekte ekonomik büyümenin, döviz girdisi sağlamanın, istihdam yaratmanın ve makroekonomik kalkınmanın en dinamik lokomotiflerinden biri olarak kabul edilmektedir. Geleneksel iktisadi yaklaşımlar, turizm sektörünün başarısını büyük ölçüde turist sayısı, geceleme oranları ve elde edilen finansal gelirler gibi nicel göstergeler üzerinden ölçmektedir. Ancak sektörün büyümesi; karbon emisyonları, su ve enerji tüketimi, atık üretimi, arazi kullanım baskısı, biyolojik çeşitlilik kaybı ve kültürel alanların aşırı kullanımı gibi çevresel sorunları da beraberinde getirmektedir. Bunun yanında turizm destinasyonlarında konut fiyatlarının artması, yerel halkın yaşam alanlarından uzaklaşması, düşük ücretli ve mevsimsel istihdam, gelir dağılımında adaletsizlik, kalabalıklaşma ve yerel yaşam kalitesinin düşmesi gibi sosyal ve ekonomik sorunlar da ortaya çıkabilmektedir (Hartman ve Heslinga, 2023; Dwyer, 2026).

Söz konusu bu olumsuz etkileri ortadan kaldırmak için sürdürülebilir turizm yaklaşımı uzun yıllardır bir çözüm önerisi olarak sunulmaktadır. Ancak sürdürülebilirlik yaklaşımı turizm sektöründe ortaya çıkan zararları hafifletmekte sınırlı olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle sürdürülebilirlik, hızlı ilerleyen bir sistemin olumsuz çıktılarını yavaşlatmış fakat sistemin yönünü değiştirmede yetersiz kalmıştır. Oysa günümüzde destinasyonların ekolojik, kültürel ve toplumsal açıdan aktif bir biçimde onarılmasına ve kendini yenilemesine ihtiyaç duyulmaktadır (Dredge, 2022; Paddison ve Hall, 2024). Bu durum, turizm sektöründe destinasyonları bir bütün olarak iyileştirmeyi, onarmayı ve yeniden canlandırmayı amaçlayan alternatif paradigmalardan ve ekonomik modellerin sisteme entegre edilmesini zorunlu kılmaktadır (Sheldon, 2021). Bu arayış, sürdürülebilirlik kavramının sınırlarını aşan ve daha bütüncül bir yaklaşımı ifade eden rejeneratif turizm yaklaşımını ön plana çıkarmıştır.

Rejeneratif turizm yaklaşımında, destinasyona dahil olan her bir ziyaretçinin ve faaliyet gösteren her bir işletmenin o bölgenin doğasına, yerel kültürüne ve toplumsal refahına katkı yapması beklenmektedir. Dolayısıyla buradaki temel amaç aşınmış olan değerleri aktif olarak iyileştirmek, ekosistemi ve toplumsal bağları yeniden canlandırmaktır (Bellato vd., 2022; Bellato vd., 2023). Diğer taraftan rejeneratif turizm yaklaşımı, turizm sisteminin yeniden düşünülmesini gerektiren yeni ekonomik çerçevelerle de ilişkilendirilmektedir (Becken ve Kaur, 2022). Sürdürülebilirlikten rejenerasyona doğru gerçekleşen bu düşünsel eğilimin makro ve mikro ekonomi bağlamındaki karşılığı ise Kate Raworth tarafından geliştirilen donut ekonomisi modelidir.

Donut ekonomisi, ekonomik kalkınmayı sosyal taban ve ekolojik tavan arasında kalan güvenli ve adil alan üzerinden yeniden ele almaktadır. Bu

ekonomik model turizm sektöründe ekolojik dengeleri korurken sosyal refahı da güçlendiren bir dönüşüm alanına olarak tanımlanmaktadır (Raworth, 2017). Model, destinasyonların hangi alanlarda sosyal yetersizlik yaşadığını ve hangi alanlarda ekolojik ya da toplumsal aşım riskiyle karşı karşıya olduğunu görselleştirmeye imkân tanımaktadır. Bu yönüyle donut ekonomisi, turizm destinasyonlarının geleceğini planlarken yerel halkın yaşam kalitesini, ziyaretçi deneyimini, çalışma koşullarını, kültürel mirası ve ekosistemleri birlikte değerlendiren bütüncül bir kavramsal çerçeve sunmaktadır (Nieuwland, 2024).

Donut ekonomisinin turizmle ilişkisi, rejeneratif turizm yaklaşımı açısından da önemlidir. Donut ekonomisinin rejeneratif ve dağıtıcı ekonomi vurgusu, bu yaklaşımı destekleyen güçlü bir kavramsal zemin oluşturmaktadır (Raworth, 2017). Rejeneratif boyut, turizm faaliyetlerinin doğal kaynakları tüketmek yerine ekosistemlerin yenilenmesine katkı sunmaktadır (Bellato vd., 2023). Dağıtıcı boyut ise, turizmden elde edilen ekonomik ve sosyal faydaların yerel topluluklar, çalışanlar ve küçük işletmeler arasında daha adil paylaşılmasını gerektirmektedir (Hartman ve Heslinga, 2023). Bu nedenle donut ekonomisi, turizmde sürdürülebilirlikten rejeneratif dönüşüme geçişi açıklamak için kullanılabilir bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir.

Bu kitap bölümünde, ilk olarak rejeneratif paradigmanın gelişim süreci ve rejeneratif turizmin ortaya çıkışına zemin hazırlayan düşünsel dönüşüm açıklanmıştır. Ardından rejeneratif turizmin temel ilkeleri ve sürdürülebilir turizm yaklaşımıyla ilişkisi değerlendirilmiştir. Sonrasına donut ekonomisi kavramı, bu kavramın turizm alanına nasıl uyarlanabileceği ve rejeneratif turizm yaklaşımıyla ilişkisi irdelenmiştir.

1. Rejeneratif Turizm Kavramı ve Temel İlkeleri

Rejeneratif turizm kavramını inceleyebilmek için rejeneratif paradigmanın anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Rejeneratif paradigmanın temelinde, insanların yaşam sistemleriyle uyumlu hâle gelme ve onlarla birlikte evrimleşme kapasitesini geliştirmeyi amaçlayan yaşayan sistemler düşüncesi bulunmaktadır (Mang ve Reed, 2019). İlk olarak 1960'lerde Charles Krone tarafından geliştirilen bu yaklaşım, Fritjof Capra'nın "*Dönüm Noktası*" (1982) ve "*Yaşam Ağları*" (1997) eserleriyle yaygınlık kazanmıştır (Du Plessis ve Brandon, 2015).

Rejeneratif düşünce ilk dönemlerde tarım, mimarlık, planlama, yapılı çevre, işletmecilik ve kalkınma çalışmaları gibi alanlarda geliştirilmiştir. Rejeneratif iş düşüncesinin gelişiminde Carol Sanford tarafından kurulan Regenerative Business Community ve Regenesi Group tarafından yürütülen çalışmalar önemli rol oynamıştır. Mang ve Reed (2012)'in "*Yer Temelli Rejeneratif Tasarım: Bir Çerçeve ve Metodoloji*" adlı çalışması, rejeneratif yaklaşımının temel ilkelerini

ortaya koymuştur. Benzer şekilde Paul Hawken, ekonomik sistemlerin de ekolojik sistemlerle uyumlu biçimde işlemesi gerektiğini vurgulamıştır (Du Plessis ve Cole, 2011).

Rejeneratif düşüncenin turizm alanına aktarılması ise, yaşayan sistemler yaklaşımının turizm araştırmalarında yer bulmasıyla gerçekleşmiştir. Turizm, sosyal ve ekolojik sistemlerle etkileşim içerisinde bulunan karmaşık bir sistem olarak ele alınmış (Farrell ve Twining-Ward, 2004), daha sonra yaşam sistemleri perspektifi ve bilinçli seyahat yaklaşımı çerçevesinde değerlendirilmiştir (Pollock, 2012). Bu süreç, rejeneratif düşüncenin turizm literatüründe daha görünür hâle gelmesine katkı sağlamıştır (Bellato vd., 2022). Turizm literatüründe rejeneratif turizmin gelişimi; ekolojik restorasyon, sürdürülebilir kalkınma ve sistem düşüncesi literatüründeki gelişmelerle ilişkilendirilmektedir (Corral-Gonzalez vd., 2023; Duarte vd., 2024). Rejeneratif turizm, kökenlerini rejeneratif kalkınma hareketinden almakta ve insan toplumları ile ekosistemlerin rejeneratif kapasitesinin güçlendirilmesini amaçlamaktadır. Ayrıca turizmin daha geniş sosyal-ekolojik sistemlerle uyum içerisinde gelişmesini ve bu sistemlerle birlikte dönüşmesini öngörmektedir (Becken ve Kaur, 2022).

İklim değişikliği, biyolojik çeşitlilik kaybı, doğal kaynakların azalması ve COVID-19 pandemisinin turizm sektörü üzerindeki etkileri de rejeneratif turizme yönelik ilginin artmasında etkili olmuştur (Paddison ve Hall, 2024). İlgili literatür incelendiğinde rejeneratif turizme ilişkin bu gelişmeleri kapsayan farklı tanımlar bulunmaktadır. Bu tanımların ortak noktası insan toplumları ile ekosistemlerin birlikte gelişimine vurgu yapmalarıdır. Rejeneratif turizm, insan toplumlarının ve ekosistemlerin rejeneratif kapasitesinin güçlendirilmesini amaçlayan bir paradigma olarak ele alınmaktadır (Bellato vd., 2023). Yaklaşımın temelinde insan sağlığı ile ekosistem sağlığının birlikte değerlendirilmesi yer almakta (Sheldon, 2022), sosyal-ekolojik gelişim ve uzun dönemli refahın desteklenmesi hedeflenmektedir (Cave ve Dredge, 2020).

Rejeneratif turizmin temel ilkeleri, yaşayan sistemler düşüncesi ve rejeneratif kalkınma yaklaşımına dayanmaktadır. Bu ilkelere ilki, ekolojik ve toplumsal sistemlerin rejeneratif kapasitesinin güçlendirilmesidir. Bu kapsamda biyolojik çeşitliliğin desteklenmesi, doğal sermayenin geliştirilmesi ve ekosistem hizmetlerinin güçlendirilmesi amaçlanmaktadır (Bellato vd., 2023; Duarte vd., 2024). Bir diğer ilke, sistem düşüncesidir. Rejeneratif turizm, destinasyonları sosyal, kültürel, ekonomik ve ekolojik ilişkiler ağı içerisinde varlığını sürdüren yaşayan sistemler olarak değerlendirmektedir (Mang ve Reed, 2019; Bellato vd., 2023). Bu nedenle turizm faaliyetleri, yerel topluluklar, ziyaretçiler, işletmeler ve doğal çevre arasındaki ilişkiler ile birlikte ele alınmaktadır. Yerel toplulukların güçlendirilmesi ve katılımcı yönetim de rejeneratif turizmin

temel ilkeleri arasında yer almaktadır. Bu yaklaşım, yerel halkın karar alma süreçlerine katılımını, yerel bilgi ve deneyimlerin korunmasını ve turizmden elde edilen faydaların paylaşılmasını desteklemektedir (Price vd., 2025). Kültürel canlılığın desteklenmesi bir diğer temel ilkedir. Bu kapsamda yerel kültürel değerlerin, geleneksel bilgi sistemlerinin ve toplumsal kimlik unsurlarının devamlılığı önem taşımaktadır (Miedes-Ugarte ve Flores-Ruiz, 2025). Son olarak rejeneratif turizm, turizm faaliyetlerinin net pozitif etkiler yaratmasını hedeflemektedir. Bu hedeflerde destinasyonların ekolojik, kültürel, sosyal ve ekonomik kapasitesinin güçlendirilmesi amaçlanmaktadır (Sheldon, 2021).

2. Sürdürülebilir Turizm ve Rejeneratif Turizm

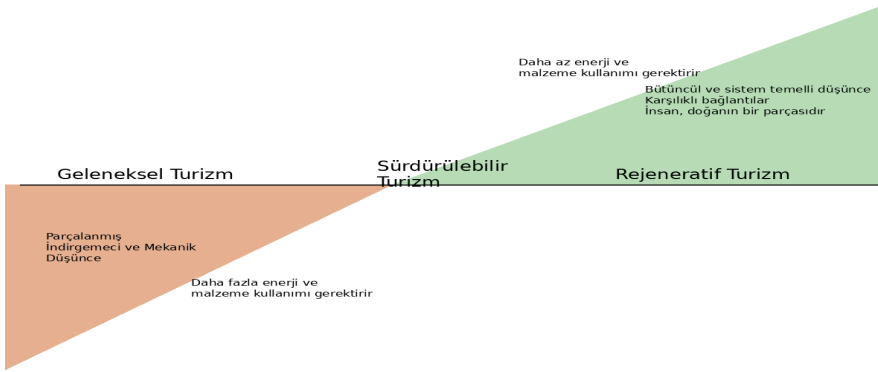
Sürdürülebilir turizm, turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri arasında denge kurulmasını amaçlayan ve turizm faaliyetlerinin uzun dönemli devamlılığını esas alan bir yaklaşım olarak tanımlanmaktadır. Bu yaklaşım, ziyaretçilerin, turizm sektörünün, ev sahibi toplumların ve çevrenin ihtiyaçlarının birlikte dikkate alınmasını öngörmektedir (Butler, 1999). Sürdürülebilir turizm literatüründe doğal kaynakların korunması, çevresel etkilerin azaltılması, yerel toplumların desteklenmesi ve ekonomik faydaların devamlılığının sağlanması temel hedefler arasında yer almaktadır (Sharpley, 2020). Bu nedenle sürdürülebilir turizm, uzun yıllar boyunca turizm planlaması, destinasyon yönetimi ve turizm politikalarının temel referans çerçevesi olarak kabul edilmiştir. Ayrıca sürdürülebilir turizm, ekonomik gelişme ile çevresel koruma arasında denge kurulmasına yönelik politika ve uygulamaların geliştirilmesine katkı sağlamıştır. Turizm sektöründe çevre sertifikaları, sürdürülebilir destinasyon yönetimi uygulamaları ve sorumlu turizm politikaları bu yaklaşımın etkisiyle yaygınlaşmıştır (Paddison ve Hall, 2024).

Bununla birlikte sürdürülebilir turizm yaklaşımının uygulamalarına yönelik çeşitli tartışmalar da bulunmaktadır. Özellikle iklim değişikliği, biyolojik çeşitlilik kaybı, doğal kaynak tüketimi ve aşırı turizm gibi sorunların devam etmesi, sürdürülebilirlik söyleminin etkinliğine ilişkin değerlendirmelerin artmasına neden olmuştur (Dwyer, 2018). Turizm sektörünün küresel ölçekte büyümeye devam etmesi, enerji tüketiminin artması ve karbon emisyonlarının yükselmesi, sürdürülebilirlik politikalarının uzun dönemli etkilerine ilişkin yeni sorular ortaya çıkarmıştır. Bu durum, turizmin çevresel ve toplumsal etkilerinin yalnızca yönetim araçlarıyla açıklanamayacağı ve daha geniş sistemsel ilişkiler içerisinde değerlendirilmesi gerektiği yönündeki görüşleri güçlendirmiştir (Dredge, 2022). Literatürde sürdürülebilir turizme yönelik eleştirilerin önemli bir bölümü, sürdürülebilirlik uygulamalarının çoğu zaman mevcut sistemin devamlılığını sağlamaya odaklanmasıyla ilişkilidir. Çevresel etkilerin azaltılması

ve kaynak kullanımının daha verimli hâle getirilmesi önemli kazanımlar olarak kabul edilmekle birlikte, ekosistem bozulmaları, biyolojik çeşitlilik kaybı ve toplumsal kırılğanlıkların devam etmesi yeni yaklaşımlara yönelik ilgiyi artırmıştır (Dwyer, 2018).

Bu noktada rejeneratif turizmin, sürdürülebilirlik yaklaşımının alternatifinden ziyade sürdürülebilirlik tartışmalarının gelişimi içerisinde ortaya çıkan bir yaklaşım olmuştur. Rejeneratif turizm literatüründe koruma, verimlilik ve etki yönetimi gibi kavramların yanında yenilenme, restorasyon, dayanıklılık, canlılık ve gelişim kavramları olarak ön plana çıkmaktadır (Duarte vd., 2024). Sürdürülebilir turizmden rejeneratif turizme geçiş süreci, Becken ve Kaur (2022) tarafından geliştirilen kavramsal çerçevede ayrıntılı biçimde açıklanmaktadır. Bu çerçeve, turizm düşüncesinde meydana gelen dönüşümü geleneksel turizm, sürdürülebilir turizm ve rejeneratif turizm ekseninde ele almaktadır. Geleneksel turizm yaklaşımı parçalı, indirgemeci ve mekanik düşünce ile ilişkilendirilirken, sürdürülebilir turizm kaynakların korunması ve etkilerin azaltılması anlayışı üzerine temellenmektedir. Rejeneratif turizm yaklaşımı ise, bütüncül sistem düşüncesi, karşılıklı bağlılık ve insanın doğanın ayrılmaz bir parçası olduğu anlayışıyla açıklanmaktadır (Becken ve Kaur, 2022). İlgili model Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Geleneksel, Sürdürülebilir ve Rejeneratif Turizm Modeli

Kaynak: Becken ve Kaur (2022); Reed (2007).

Şekil 1’de görüldüğü üzere, turizm düşüncesindeki dönüşüm sadece uygulama araçlarında olmamıştır. Aynı zamanda temel varsayımlarda da gerçekleşmektedir. Geleneksel turizm yaklaşımında büyüme ve tüketim odaklı bir yapı öne çıkarken, sürdürülebilir turizm kaynak kullanımının daha verimli hâle getirilmesine odaklanmaktadır. Rejeneratif turizm yaklaşımında ise, yaşam sistemlerinin bütünlüğü, sistemler arasındaki karşılıklı ilişkiler ve uzun dönemli

sosyal-ekolojik refah ön plana çıkmaktadır. Şekilde ayrıca enerji ve materyal kullanımına ilişkin yaklaşımın da değiştiği görülmektedir. Daha az enerji ve materyal kullanımıyla daha dayanıklı ve sağlıklı sistemlerin oluşturulması rejeneratif yaklaşımın temel özellikleri arasında yer almaktadır (Becken ve Kaur, 2022).

Bu gelişimde rejeneratif turizm, sürdürülebilir turizm yaklaşımının temel kazanımlarını dışlamayan, ancak yaşam sistemlerinin gelişimini ve sosyal-ekolojik refahın güçlendirilmesini merkeze alan bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir. İnsan toplumları ile ekosistemler arasındaki karşılıklı ilişkinin vurgulanması, yerel toplulukların güçlendirilmesi, ekonomik faaliyetlerin sosyal-ekolojik sistemlerle uyumlu biçimde sürdürülmesi ve destinasyonların uzun dönemli gelişiminin desteklenmesi, rejeneratif turizm literatürünün temel odak noktalarını oluşturmaktadır (Duarte vd., 2024).

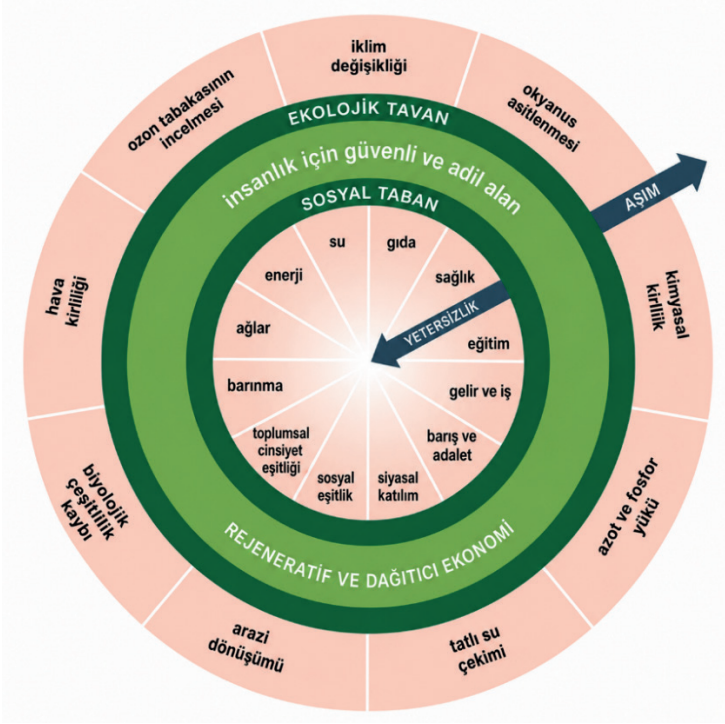
3. Donut Ekonomisi

Donut (Doughnut/Simit/Çörek) ekonomisi, ekonomik kalkınmayı sosyal ihtiyaçlar ve ekolojik sınırlar içerisinde yeniden düşünmeye yönelten bir ekonomik model yaklaşımıdır (Raworth, 2012). Bu modelin ortaya çıkışı Kate Raworth'un 2012 yılında Oxfam (Oxford Committee for Famine Relief) için hazırladığı "*İnsanlık İçin Güvenli ve Adil Bir Alan: Donut İçinde Yaşayabilir miyiz?*" başlıklı tartışma raporuna dayanmaktadır. Raworth bu raporda, insanlığın 21. yüzyıldaki temel sorununun yoksulluğu ortadan kaldırırken gezegenin sınırlı doğal kaynakları içinde kalabilmek olduğunu vurgulamış ve gezegensel sınırlar ile sosyal sınırları bir araya getiren donut biçimli görsel bir sürdürülebilir kalkınma çerçevesi önermiştir (Raworth, 2012). Sonrasında Raworth'un 2017 yılında yayımlanan "*Donut Ekonomisi: 21. Yüzyıl İktisatçısı Gibi Düşünmenin Yedi Yolu*" kitabıyla bu kavram yenilikçi bir ekonomik model olarak geniş kitlelere ulaşmıştır (Fischer vd., 2023; Raworth, 2017). Modelin yaygınlaşmasında akademik yayınların yanı sıra dijital bilgi platformları ve uygulama odaklı ağlar da etkili olmuştur. Bu kapsamda Doughnut Economics Action Lab (DEAL, 2026), donut ekonomisinin ilke ve araçlarını uygulamaya aktarmayı amaçlayan; kentler, topluluklar, işletmeler ve eğitim kurumları için kaynaklar sunan bir oluşum olarak öne çıkmaktadır.

Donut modeli, 1960'lı yıllardan miras kalan ve temelini sonsuz büyüme varsayımına dayandıran klasik iktisat kuramlarını sorgulayarak, modern ekonominin rotasını sürdürülebilirlik eksenine kaydırmayı zorunlu kılmıştır. Bu yeni ekonomi modelinin temel amacı, ekonomiyi insanlığın refahı ve gezegenin sağlığı arasında bir denge kuracak şekilde yeniden tasarlamaktır (Diaconășu vd., 2025). Modelin görsel yapısı, dış halkada çevresel sınırları (ekolojik

tavan), iç halkada ise insanlığın temel yaşam gereksinimlerini (sosyal taban) temsil eden iki katmanlı bir geometri üzerine kuruludur. Donut ekonomisi, sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmek amacıyla gezegensel ve sosyal sınırlar kavramlarını bir araya getiren, donut veya can simidine benzeyen görsel bir çerçeve sunması nedeniyle bu şekilde adlandırılmıştır. Bu yapı, hem insanlığın uzun vadeli hedeflerine hizmet eden sosyal bir altyapı oluşturmayı hem de ekolojik yıkımı önleyerek sürdürülebilir bir denge kurmayı amaçlamaktadır (Hasanov ve Azizli, 2025). Donut ekonomi modeli Şekil 2’de gösterilmektedir.

Şekil 2. Donut Ekonomi Modeli

Kaynak: Raworth, (2017).

Şekil 2’de görüldüğü üzere donut modeli, sosyal tabanı temsil eden on iki temel insan ihtiyacından ve ekolojik tavanı oluşturan dokuz gezegensel sınırdan meydana gelmektedir. Sosyal taban, bireylerin insan onuruna yakışır bir yaşam sürdürebilmesi için karşılanması gereken temel ihtiyaçları ifade etmektedir. Bu kapsamda gıda, su, sağlık, eğitim, enerji, barınma, gelir ve iş, toplumsal cinsiyet eşitliği, sosyal eşitlik, siyasal katılım, barış ve adalet gibi unsurlar sosyal tabanın bileşenleri olarak ele alınmaktadır (Raworth, 2017). Sosyal tabanın altına düşmek, “sosyal eksiklik” (shortfall) olarak tanımlanmakta

ve insan haklarının ihlal edildiği bir yoksulluk alanını belirtmektedir (Ansell vd., 2022; Viana vd., 2020).

Ekolojik tavan ise, insan faaliyetlerinin aşmaması gereken gezegensel sınırları göstermektedir. Bu sınırlar; iklim değişikliği, biyolojik çeşitlilik kaybı, arazi kullanımındaki değişim, tatlı su kullanımı, azot ve fosfor döngülerindeki bozulma, okyanus asitlenmesi, kimyasal kirlilik, atmosferik aerosol yüklenmesi ve ozon tabakasının incilmesi gibi çevresel eşiklerden oluşmaktadır. Sosyal tabanı korumak amacıyla ekolojik sınırların aşılması durumunda gezegen gelecekte kendini yenileme kapasitesini sürdüremeyeceği ifade edilmektedir. Modelde sosyal taban ile ekolojik tavan arasındaki bölge “insanlık için güvenli ve adil alan” olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle sosyal tabanı korurken gezegenin ekolojik tavanını aşmamak için tüm ekonomik faaliyetlerin bu iki sınır arasındaki alanda, yani “insanlık için güvenli ve adil alan” içinde gerçekleşmesi gerektiğini savunulmaktadır (Raworth, 2017). Diğer bir ifadeyle, sosyal taban ile ekolojik tavan arasındaki yeşil alanla temsil edilen bölge, insanlık için güvenli ve adil bir alan içinde insan ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlarken; hem gezegensel sınırların aşılmasını (overshoot) hem de insan ihtiyaçlarının karşılanmasındaki yetersizliği (shortfall) önlemek için tasarlanmış bir sürdürülebilir kalkınma çerçevesini tanımlamaktadır. Bu yaklaşıma göre ilerleme, üretim ya da çıktı artışıyla değerlendirilmemektedir. Aksine, faaliyetlerin biyofiziksel sınırlar içinde refahın güvence altına alınmasına katkı sağlayıp sağlamadığıyla tanımlanmaktadır (O’Neill vd., 2018).

Donut ekonomisi aynı zamanda büyüme merkezli iktisadi düşünceye yönelik eleştirel bir çerçeve sunmaktadır. Geleneksel iktisadi yaklaşımlar çoğunlukla Gayri Safi Yurt İçi Hasıla’daki artışı ilerleme göstergesi olarak kabul etmektedir. Donut ekonomisinde ise ilerleme, insanların refah düzeyi ve ekolojik sınırlar içinde yaşama kapasitesiyle ilişkilendirmektedir. Bu nedenle model, “ne kadar büyüme?” sorusundan çok “hangi sınırlar içinde, kimin için ve ne tür bir refah?” sorusuna odaklanmaktadır. Raworth (2017)’un “21. yüzyıl iktisatçısı gibi düşünmenin yedi yolu” olarak sunduğu yaklaşım da bu dönüşümü desteklemektedir. Bu yedi yol; ekonominin amacını değiştirmeyi, büyük resmi görmeyi, insan doğasını yeniden ele almayı, sistemlerle düşünmeyi, yeniden dağıtıcı tasarlamayı, rejeneratif üretmeyi ve büyüme konusunda tarafsız olmayı içermektedir.

Özetle donut ekonomisi, sürdürülebilir ve adil tedarik sistemlerinin geliştirilmesi için ortaya çıkan makro ekonomik modellerde giderek daha fazla kullanılan bir ekolojik ekonomi çerçevesidir (Van Eynde vd., 2024; Cattaneo vd., 2025). Bu yönüyle donut ekonomisi, ekonomik faaliyetlerin temel amacını sınırsız büyüme ya da üretim artışı olarak değerlendirmemektedir. Bunun

yerine ekonomik faaliyetleri insanların temel ihtiyaçlarının karşılandığı, ancak gezegenin ekolojik taşıma kapasitesinin aşılmadığı bir yaşam alanı olarak ele almaktadır.

4. Turizmde Donut Ekonomisi Yaklaşımı

Turizmin kontrolsüz büyümesi, turistik destinasyonlarda aşırı kalabalıklaşma, konut baskısı, yerel kültürün zayıflaması, çevresel bozulma ve yaşam kalitesinin düşmesi gibi sorunları beraberinde getirmektedir. Buna rağmen turizm politikalarında ekonomik büyüme çoğu zaman sosyal ve ekolojik sürdürülebilirliğin önünde tutulmaktadır (Higgins-Desbiolles, 2018; Torkington vd., 2020). Sürdürülebilir turizm alanında bugüne kadar birçok strateji geliştirilmiş olsa da bu stratejiler önemli ölçüde turizmin olumsuz etkilerini azaltmaya yöneliktir. Bu durum turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirlikten uzak gelişmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla turizmde gerçek anlamda sürdürülebilir bir dönüşüm için mevcut sistemin iyileştirilmesi yeterli olmamakta ve alternatif sistemlere geçilme ihtiyacını doğurmaktadır (Coenen vd., 2012; Geels, 2011). Bir başka ifadeyle turizmin, ekonomik büyüme odaklı anlayıştan uzaklaşarak sosyal refahı, ekolojik sınırları ve yerel yaşam kalitesini ön planda tutan yeni bir anlayışa doğru yönelmesi gerekmektedir (Loorbach vd., 2017). Donut ekonomisi bu noktada, turizmin sosyal taban altına düşmeden ve ekolojik tavanı aşmadan gelişmesini sağlayabilecek alternatif bir kavramsal çerçeve sunmaktadır. Bu doğrultuda temel soru turizmin ne kadar büyüdüğünden ziyade bu büyümenin yerel toplumun refahına ne ölçüde katkı sağladığı ve aynı zamanda ekolojik sınırlar üzerinde nasıl bir baskı oluşturduğudur (Raworth, 2017; Dwyer, 2026).

Donut ekonomisinin turizm bağlamına aktarılması, destinasyonların “güvenli ve adil alan” içinde yönetilmesi gerektiği düşüncesine dayanmaktadır. Bu güvenli alan, turizm faaliyetlerinin yerel halka, çalışanlara, ziyaretçilere ve ekosistemlere zarar vermeden yürütüldüğü denge durumunu ifade etmektedir. Hartman ve Heslinga (2023), bu yaklaşımı “Donut Destinasyon” kavramıyla turizm destinasyon yönetimine uyarlamakta ve destinasyonların güvenli alanda kalabilmesi için dört temel kalite alanı arasında denge kurulması gerektiğini belirtmektedir. Bunlar; girişimciler ve çalışanlar açısından işin niteliği, ziyaretçiler açısından deneyim kalitesi, yerel halk açısından yaşam kalitesi ve mekânın niteliğidir. Bu bakış açısı, turizm yönetiminin destinasyonun sosyal ve ekolojik dayanıklılığını korumaya yönelmesi gerektiğini göstermektedir. Hartman ve Heslinga (2023)’nın bu ilkeleri turizm bağlamına uyarlayarak ortaya koyduğu donut destinasyon modeli Şekil 3’te yer almaktadır.

taban ve ekolojik tavan üzerinden daha anlaşılır ve uygulanabilir bir biçimde ortaya koymaktadır (Nieuwland, 2024).

Donut ekonomisi, turizm sürdürülebilirliğini değerlendirmek için analitik açıdan tutarlı bir alternatif sunmaktadır. Bu ekonomi modeli, ekolojik tavanı sosyal tabanla açık biçimde bütünleştirdiği için turizm faaliyetlerinin belirli eşiklere göre değerlendirilmesini gerektirmektedir. Dwyer (2026) donut ekonomisini, turizm ekonomisini yeniden yönlendirmek ve turizmde sürdürülebilir dönüşümü güçlendirmek için temel bir çerçeve olarak ele almıştır. Burada yazar turizm ekonomisi için donut yaklaşımının unsurlarını aşağıdaki başlıklar altında açıklamıştır:

1. *Birbirine bağlı refah ve gezegen sağlığı*: Turizm gelişimi sosyal, çevresel ve ekonomik sistemlerin karşılıklı bağımlılığına saygı göstermelidir. İnsan refahı temiz hava, su ve biyolojik çeşitlilik gibi sağlıklı ekosistemlere bağlıdır. Bu nedenle destinasyonlar, kültürel ve doğal mirası gelecek kuşaklar için korumak üzere gezegensel sınırlar içinde faaliyet göstermelidir.

2. *Ekonomik önceliklerin yeniden tanımlanması*: Çevresel bozulma ve sosyal eşitsizlikler dışsallık olarak görülmemelidir. Yürütülen politikalar katılımcı yönetimi, yerel toplumun fikirlerini ve yerli bilgilerini içermelidir. Sosyal açıdan güçlü ülkeler turizmin ekolojik ayak izini azaltmalı ve çevresel açıdan güçlü destinasyonlar kapsayıcı turizmi geliştirmelidir. Her ikisinden de yoksun destinasyonlar rejeneratif modellere doğru sistematik bir dönüşüm gerektirmektedir.

3. *Ekonomik kuramın yenilenmesi*: Büyüme merkezli ölçütlerden refah sonuçlarına geçilmelidir. Atığı azaltan, kaynakları yeniden kullanan ve faydaları yeniden dağıtan döngüsel turizm sistemleri teşvik edilmelidir. Aşırı turizm ele alınmalı ve yeterince temsil edilmeyen bölgelerde adil gelişim desteklenmelidir.

4. *Güçlü sürdürülebilirlik ilkeleri*: Kritik doğal sermaye ikame edilemez. Turizm, çekicilik ve dayanıklılık için gerekli ekosistem hizmetlerini korumalıdır. Destinasyon yöneticileri ekolojik eşiklerin aşılmasını önlemek için ihtiyat ilkesine, kuşaklar arası adalete ve temel paydaş ihtiyaçlarına öncelik vermelidir.

5. *Eşitsizliğin ele alınması*: Turizm gelir, arazi mülkiyeti ve güç farklılıklarını çoğu zaman büyütmektedir. Kapsayıcı stratejiler toplumsal cinsiyet farklarını azaltmalı, marjinal toplulukları güçlendirmeli ve gelirler ile varlıkların adil dağılımını sağlamalıdır.

6. *Yeni göstergelerin geliştirilmesi*: Turizm paydaşları, yerleşik refahını politika ve araştırmaya yerleştirerek GSYH'nin ötesine geçmelidir. Göstergeler turizm arz ve talebinin ekolojik, sosyo-ekonomik ve kültürel boyutlarını birlikte ele almalıdır.

7. *Hesap verebilirlik ve yönetim:* Turizmde ilerleme sosyal ve ekolojik sınırları yansıtmalıdır. Politika yapıcılar, turizm stratejilerini refah çerçeveleri ve gezegensel sınırlarla uyumlu hâle getirerek emisyonlar, kaynak kullanımı ve sosyal sonuçlar konusunda şeffaf raporlamayı sağlamalıdır.

Özetlemek gerekirse donut ekonomisi, turizm sektörünün ekonomik, sosyal ve ekolojik etkilerini birlikte değerlendirmeye imkân tanıyan kapsamlı bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, turizmde yerel toplumların refahına, ekosistemlerin dayanıklılığına, kaynakların adil kullanımına ve destinasyonların uzun vadeli yaşanabilirliğine odaklanmaktadır. Bu nedenle donut ekonomisi, turizm destinasyonlarının geleceğini planlarken sosyal tabanın güçlendirilmesi ve ekolojik tavanın aşılması gerektiğini vurgulayan önemli bir kavramsal çerçeve sunmaktadır.

5. Rejeneratif Turizm ve Donut Ekonomisi İlişkisi

Turizmde sosyal ve ekolojik değerleri finansal kazançların önüne koyan rejeneratif turizm çeşitli ilkeleri bir araya getirmektedir. Yukarıda ele alınan bu ilkeler sürdürülebilir turizmde olduğu gibi turizmin sadece olumsuz etkilerine en aza indirme amacı taşımaz. Bunun yerine turizmin büyümesinin kendi başına bir amaç olmadığını vurgulamakta ve sürdürülebilir hedeflere ulaşmanın bir aracı olarak yeni bir turizm sistemi geliştirmeyi amaçlamaktadır (Higgins-Desbiolles, 2020). Örneğin, turizm yoluyla doğa restore edilerek ilgili alanın ziyaret öncesine kıyasla daha iyi bir durumda bırakılması esas alınmaktadır (Bellato vd., 2022; Cave ve Dredge, 2020; Dredge, 2022). Bu noktada turizm sektörünün sistem değişikliğini sağlamak için yeni ekonomik modelleri benimsemesi gerektiği savunulmaktadır (Sheldon, 2021; Cave ve Dredge, 2020). Raworth tarafından geliştirilen donut ekonomisi (2017) rejeneratif ekonominin bir parçası olarak kabul edilen alternatif bir ekonomik modeldir (Bellato vd., 2022; Cave ve Dredge, 2020). Modelin turizmde alternatif bir ekonomik sisteme geçişi kolaylaştırmak için kullanılabileceği ifade edilmektedir (Sheldon, 2021). Donut ekonomisi, özellikle kentsel turizm ve aşırı turizm tartışmalarında açıklayıcı bir çerçeve sunmaktadır. Turistik şehirlerde karşılaşılan aşırı kalabalıklaşma, uygun fiyatlı konut azlığı, yerel kültürün ticarileşmesi ve kamusal alanların turistik tüketime açılması gibi sorunlar sosyal tabandaki yetersizlikler ve toplumsal baskılarla ilişkilendirilebilir. Buna karşılık şehre ulaşım ve şehir içi hareketlilikten kaynaklanan emisyonlar, aşırı su kullanımı ve atık üretimi gibi etkiler ekolojik tavanın zorlandığını göstermektedir. Nieuwland (2024)'ın kentsel turizm dönüşümlerine ilişkin çalışması, donut ekonomisinin kentsel turizm gelişiminde küçülme ve rejenerasyon temelli alternatif stratejileri tartışmak için kullanılabileceğini ortaya koymaktadır. Bu durum, donut

modelinin turizmde teorik çerçevenin ötesinde destinasyonların dönüşüm stratejilerini tartışmak için de yararlı bir araç olduğunu göstermektedir.

Donut ekonomisinin turizmle ilişkisi, özellikle rejeneratif turizm yaklaşımı açısından önem taşımaktadır. Rejeneratif turizm, turizmin yalnızca olumsuz etkilerini azaltmasını ile ilgili değildir. Bu kavram aynı zamanda destinasyonların ekolojik, sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan yeniden güçlenmesine katkı sunmasını hedefleyen bir anlayışa dayanmaktadır. Cave ve Dredge (2020), rejeneratif turizmin farklı ekonomik pratiklerle desteklenmesi gerektiğini vurgulayarak, turizmin krizler karşısında daha dayanıklı ve dönüştürücü bir yapıya kavuşabileceğini belirtmektedir. Donut ekonomisinin “rejeneratif ve dağıtıcı ekonomi” vurgusu da bu yaklaşımı destekleyen güçlü bir kavramsal zemin sunmaktadır (Raworth, 2017). Rejeneratif boyut, turizm faaliyetlerinin doğal kaynakları tüketmek yerine ekosistemlerin yenilenmesine katkı sunmasını; dağıtıcı boyut ise turizmden elde edilen ekonomik ve sosyal faydaların yerel topluluklar, çalışanlar ve küçük işletmeler arasında daha adil biçimde paylaşılmasını gerektirmektedir. Hartman ve Heslinga (2023)’nın donut destinasyon yaklaşımı da destinasyonların güvenli alanda kalabilmesi için yerel halkın yaşam kalitesi, ziyaretçi deneyimi, işin niteliği ve mekânın/ekosistemlerin kalitesi arasında denge kurulması gerektiğini göstermektedir. Benzer biçimde Nieuwland (2024), kentsel turizmde küçülme ve rejenerasyon temelli stratejileri donut ekonomisi bağlamında ele alarak modelin sürdürülebilir turizm dönüşümleri için kullanılabilir bir çerçeve sunduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle donut ekonomisi, turizmde sürdürülebilirlikten rejeneratif dönüşüme geçişi açıklamak için kullanılabilir önemli bir yaklaşımdır.

SONUÇ

Bu bölümde incelenen çalışmalar, turizmin ekonomik, sosyal ve ekolojik boyutlarının birlikte ele alınmasına yönelik yaklaşımların önem kazandığını göstermektedir. Turizmin ekonomik kalkınmaya katkısı, istihdam yaratma kapasitesi ve bölgesel gelişimi destekleyici rolü bulunmaktadır. Bu rol uzun yıllar boyunca sektörün başarısının temel göstergeleri arasında yer almıştır. Ancak iklim değişikliği, biyolojik çeşitlilik kaybı, doğal kaynaklar üzerindeki baskının artması ve destinasyonlarda ortaya çıkan sosyal sorunlar, turizmin yalnızca ekonomik göstergeler temelinde değerlendirilmesinin yeterli olmadığını göstermiştir (Dwyer, 2018; Higgins-Desbiolles, 2018). Bu nedenle turizm literatüründe insan, toplum ve doğa arasındaki ilişkileri birlikte ele alan yaklaşımlar giderek daha görünür hâle gelmiştir. Sürdürülebilirlik tartışmalarının gelişmesiyle birlikte, mevcut değerlerin korunmasının ötesinde sosyal ve ekolojik sistemlerin güçlendirilmesine odaklanan yaklaşımlar da önem kazanmıştır (Bellato vd., 2023; Dredge, 2022).

Rejeneratif turizm ve donut ekonomisi farklı disiplinlerde geliştirilmiştir fakat her iki yaklaşım da insan refahı ile ekolojik bütünlüğün birlikte değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Rejeneratif turizm, yaşam sistemlerinin yenilenmesine, doğal ve sosyal çevrenin gelişimine ve destinasyonların uzun dönemli dayanıklılığının artırılmasına odaklanmaktadır (Bellato vd., 2023; Becken ve Kaur, 2022). Donut ekonomisi ise, ekonomik faaliyetlerin sosyal ihtiyaçlar ve gezegensel sınırlar dikkate alınarak değerlendirilmesini esas almaktadır (Raworth, 2017; O'Neill vd., 2018). Her iki yaklaşım da ekonomik büyümenin tek başına yeterli olmadığını ve ekonomik faaliyetlerin sosyal ve çevresel etkileriyle birlikte ele alınmasını savunmaktadır. Yerel toplulukların güçlendirilmesi, doğal sistemlerin korunması ve gelecek kuşakların ihtiyaçlarının gözetilmesi her iki yaklaşımın ortak noktaları arasında yer almaktadır (Duarte vd., 2024; Van Eynde vd., 2024).

Turizm alanında geliştirilen donut destinasyon yaklaşımı, rejeneratif turizm ile donut ekonomisi arasındaki ilişkiyi destinasyon yönetimi bağlamında ele almaktadır. Hartman ve Heslinga (2023), destinasyonların ekonomik göstergelerin yanı sıra yerel halkın yaşam kalitesi, işin niteliği, mekânsal kalite ve çevresel durum açısından da değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Benzer şekilde Nieuwland (2024), donut yaklaşımının turizm planlaması ve destinasyon yönetimi için bütüncül bir çerçeve sunduğunu ifade etmektedir. Bu çalışmalar, turizmin ekonomik, sosyal ve ekolojik boyutlarının birlikte değerlendirilmesi görüşünü desteklemektedir. Turizm alanında giderek daha fazla tartışılan bu yaklaşımlar, destinasyonların daha dengeli ve bütüncül bir anlayışla değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır.

Kaynaklar

- Ansell, C., Sørensen, E., & Torfing, J. (2022). *Co-creation for Sustainability*. Emerald Publishing Limited. <https://doi.org/10.1108/9781800437982>
- Becken, S., & Kaur, J. (2022). Anchoring “tourism value” within a regenerative tourism paradigm- a government perspective. *Journal of Sustainable Tourism*, 30(1), 52-68. <https://doi.org/10.1080/09669582.2021.1990305>
- Bellato, L., Frantzeskaki, N., Briceño Fiebig, C., Pollock, A., Dens, E., & Reed, B. (2022). Transformative roles in tourism: Adopting living systems’ thinking for regenerative futures. *Journal of Tourism Futures*, 8(3), 312-329. <https://doi.org/10.1108/JTF-11-2021-0256>
- Bellato, L., Frantzeskaki, N., & Nygaard, C. A. (2023). Regenerative tourism: A conceptual framework leveraging theory and practice. *Tourism Geographies*, 25(4), 1026-1046. <https://doi.org/10.1080/14616688.2022.2044376>
- Butler, R. W. (1999). Sustainable tourism: A state-of-the-art review. *Tourism Geographies*, 1(1), 7-25. <https://doi.org/10.1080/14616689908721291>
- Cattaneo, C., Hanbury Lemos, M. M., Humpert, V., Montlleó, M., Tello, E., & Demaria, F. (2025). Ecological economics into action: Lessons from the Barcelona City doughnut. *Ecological Economics*, 236, 108667. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2025.108667>
- Cave, J., & Dredge, D. (2020). Regenerative tourism needs diverse economic practices. *Tourism Geographies*, 22(3), 503-513. <https://doi.org/10.1080/14616688.2020.1768434>
- Coenen, I., Benneworth, P., & Truffer, B. (2012). Toward a spatial perspective on sustainability transitions. *Research Policy*, 41(6), 968-979. <https://doi.org/10.1016/j.respol.2012.02.014>
- Corral-Gonzalez, L., Cavazos-Arroyo, J., & García-Mestanza, J. (2023). Regenerative tourism: A bibliometric analysis. *Journal of Tourism, Heritage & Services Marketing*, 9(2), 41-54. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10539722>
- Diaconășu, D.E., Frățiciu, L.M., Negru, I., & Nicula, V. (2025). On ‘Doughnut Economics’: Reflections on its implications and relevant policies. *Studies in Business and Economics*, 20(3), 135-150. <https://doi.org/10.2478/sbe-2025-0047>
- Doughnut Economics Action Lab. (DEAL, 2026). <https://doughnuteconomics.org/> adresinden 05.06.2026 tarihinde alınmıştır.
- Dredge, D. (2022). Regenerative tourism: Transforming mindsets, systems and practices. *Journal of Tourism Futures*, 8(3), 269-281. <https://doi.org/10.1108/JTF-01-2022-0015>
- Du Plessis, C., & Brandon, P. (2015). An ecological worldview as basis for a regenerative sustainability paradigm for the built environment. *Journal of Cleaner Production*, 109, 53-61. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2014.09.098>

- Du Plessis, C., & Cole, R. J. (2011). Motivating change: Shifting the paradigm. *Building Research & Information*, 39(5), 436-449. <https://doi.org/10.1080/09613218.2011.582697>
- Duarte, C. M., Cousins, R., Ficociello, M. A., Williams, I. D., & Khowala, A. (2024). Advancing global climate and biodiversity goals through regenerative tourism. *Sustainability*, 16 (20), 9133.
- Dwyer, L. (2018). Saluting while the ship sinks: The necessity for tourism paradigm change. *Journal of Sustainable Tourism*, 26(1), 29-48. <https://doi.org/10.1080/09669582.2017.1308372>
- Dwyer, L. (2026). Doughnut economics: Implications for tourism economics. *Tourism Economics*, 1-19. <https://doi.org/10.1177/1354816626145510>
- Farrell, B. h., & Twining-Ward, L. (2004). Reconceptualizing tourism. *Annals of Tourism Research*, 31(2), 274-295. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2003.12.002>
- Fischer, M., Foord, D., Frecè, J., Hillebrand, K., Kissling-Näf, I., Meili, R., Peskova, M., Risi, D., Schmidpeter, R., & Stucki, T. (2023). *Sustainable business: Managing the challenges of the 21st century*. Springer Cham. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-25397-3>
- Geels, F. W. (2011). The multi-level perspective on sustainability transitions: Responses to seven criticisms. *Environmental Innovation and Societal Transitions*, 1(1), 24-40. <https://doi.org/10.1016/j.eist.2011.02.002>
- Hartman S., & Heslinga, J.H. (2023). The doughnut destination: applying Kate Raworth's doughnut economy perspective to rethink tourism destination management. *Journal of Tourism Futures*, 9(2), 279-284. <https://doi.org/10.1108/JTF-01-2022-0017>
- Hasanov, R.I. & Azizli, N.N. (2025). Doughnut economics: Exploring a new alternative sustainable model. *Economic Alternatives*, 1, 149-165. <https://doi.org/10.37075/EA.2025.1.08>
- Higgins-Desbiolles, F. (2018). Sustainable tourism: sustaining tourism or something more?. *Tourism Management Perspectives*, 25, 157-160. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2017.11.017>
- Higgins-Desbiolles, F. (2020). Socialising tourism for social and ecological justice after COVID-19. *Tourism Geographies*, 22(3), 610-623. <https://doi.org/10.1080/14616688.2020.1757748>
- Loorbach, D., Frantzeskaki, N., & Avelino, F. (2017). Sustainability transitions research: Transformingscience and practice for societal change. *Annual Review of Environment and Resources*, 42(1), 599-626. <https://doi.org/10.1146/annurev-environ-102014-021340>
- Mang, P., & Reed, B. (2012). Designing from place: A regenerative framework and methodology. *Building Research & Information*, 40(1), 23-38. <https://doi.org/10.1080/09613218.2012.621341>

- Mang, P., & Reed, B. (2019). Regenerative development and design. In R. Meyers (Ed.), *Encyclopedia of sustainability science and technology* (pp. 1-44). Springer
- Miedes-Ugarte, B., & Flores-Ruiz, D. (2025). Strategies for the Promotion of Regenerative Tourism: Hospitality Communities as Niches for Tourism Innovation. *Administrative Sciences*, 15(1), 10. <https://doi.org/10.3390/admsci15010010>
- Nieuwland, S. (2024). Urban tourism transitions: doughnut economics applied to sustainable tourism development. *Tourism Geographies*, 26(2), 255-273. <https://doi.org/10.1080/14616688.2023.2290009>
- O'Neill, D.W., Fanning A.L., Lamb W.F., & Steinberger, J. K. (2018) A good life for all within planetary boundaries. *Nature Sustainability* 1(2), 8895. <https://doi.org/10.1038/s41893-018-0021-4>.
- Paddison, B., & Hall, J. (2024). Regenerative tourism development as a response to crisis: harnessing practise-led approaches. *Tourism Geographies*, 1-18. <https://doi.org/10.1080/14616688.2024.2381071>.
- Pollock, A. (2012). *Conscious travel: Signposts towards a new model for tourism*. Paper presented at the 2nd UNWTO International Congress on Ethics and Tourism. Quito, Ecuador: 11-12 September. <https://www.slideshare.net/AnnaP/can-tourism-change-its-operating-model-13583914>
- Price, S., Taylor, S., Turnbull, K., & Stafford, M. R. (2025). *A regenerative approach to tourism: Learnings from community enterprises*. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 51, 100900. <https://doi.org/10.1016/j.jort.2025.100900>
- Raworth, K. (2012). *A safe and just space for humanity: Can we live within the doughnut?* Oxfam Discussion Paper. Oxfam.
- Raworth, K. (2017). *Doughnut economics: Seven ways to think like a 21st-century economist*. Chelsea, Green Publishing.
- Reed, B. (2007), "Shifting from 'sustainability' to regeneration". *Building Research and Information*, 35(6), 674-680. <https://doi.org/10.1080/09613210701475753>.
- Sharpley, R. (2020). Tourism, sustainable development and the theoretical divide: 20 years on. *Journal of Sustainable Tourism*, 28(11), 1932-1946. <https://doi.org/10.1080/09669582.2020.1779732>
- Sheldon, P. J. (2021). The coming-of-age of tourism: embracing new economic models. *Journal of Tourism Futures*, 8(2), 200-207. <https://doi.org/10.1108/JtF-03-2021-0057>
- Sheldon, P. J. (2022). The coming-of-age of tourism: Embracing new economic models. *Journal of Tourism Futures*, 8(2), 200-207. <https://doi.org/10.1108/JTF-03-2021-0057>
- Torkington, K., Stanford, D., & Guiver, J. (2020). Discourse (s) of growth and sustainability innational tourism policy documents. *Journal of Sustainable*

Tourism, 28(7), 1041-1062. <https://doi.org/10.1080/09669582.2020.1720695>

- Van Eynde, R., Horen Greenford, D., O'Neill, D. W., & Demaria, F. (2024). Modelling what matters: How do current models handle environmental limits and social outcomes? *Journal of Cleaner Production*, 476, 143777. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2024.143777>
- Viana, Á. L., Silva, N. M., Silva, J. R. C., Neto, N.E.A., Santos, R.M.S., & Neves, R.K.R. (2020). Degrowth, entropy and sustainability: The limits of economic growth. *Research, Society and Development*, 9(12). <http://dx.doi.org/10.33448/rsd-v9i12.10999>

